DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)
11. juli 1996 *

I sag C-306/94,

angående en anmodning, som Cour administrative d'appel de Lyon (Frankrig) i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Régie dauphinoise — Cabinet A. Forest SARL

mod

Ministre du Budget,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 19, stk. 2, i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag (EFT L 145, s. 1),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, D.A.O. Edward, og dommerne J.-P. Puissochet, J.C. Moitinho de Almeida (refererende dommer), C. Gulmann og M. Wathelet,

* Processprog: fransk.

generaladvokat: C.O. Lenz
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Régie dauphinoise — Cabinet A. Forest SARL ved advokat J.-C. Cavaillé, Lyon

— den franske regering ved directeur adjoint E. Belliard, Udenrigsministeriets Direction des affaires juridiques, og secrétaire des affaires étrangères J.-L. Falconi, samme direktion, som befuldmægtigede

— den græske regering ved assisterende juridisk konsulent V. Kontolaimos, Statens Advokatkontor, og viceudenrigsministerens særlige konsulent A. Rokofyllou, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved H. Michard og E. Traversa, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 11. januar 1996 er afgivet mundtlige indlæg af Régie dauphinoise — Cabinet A. Forest SARL ved J.-C. Cavaillé og advokat J.-C. Bouchard, Hauts-de-Seine, af den franske regering ved chargé de mission F. Pascal, Udenrigsministeriets Direction des affaires juridiques, som befuldmægtiget, af den græske regering ved V. Kontolaimos og A. Rokofyllou og af Kommissionen ved H. Michard,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 15. februar 1996,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 26. oktober 1994, indgået til Domstolen den 21. november 1994, har Cour administrative d'appel de Lyon i medfør af EF-traktatens artikel 177 stillet to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 19, stk. 2, i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag (EFT L 145, s. 1, herefter »det sjette direktiv«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en tvist mellem selskabet Régie dauphinoise — Cabinet A. Forest (herefter »Régie«) og budgetministeren vedrørende spørgsmålet, om der ved beregningen af pro rata-satsen for fradraget skal tages hensyn til finansielt provenu af investering af likvide midler foretaget af Régie.

3 Reglerne om fradragsretten findes i det sjette direktivs artikel 17. Ifølge denne artikels stk. 2 er den afgiftspligtige person kun berettiget til fradrag, »i det omfang goder og tjenesteydelser anvendes i forbindelse med den afgiftspligtige persons transaktioner«. For så vidt angår goder og ydelser, som af en afgiftspligtig person benyttes såvel til transaktioner, der giver ret til fradrag, som til transaktioner, der ikke giver ret til fradrag, er fradrag ifølge samme artikels stk. 5 kun tilladt for den del af merværdiafgiften, der forholdsmæssigt svarer til beløbet for førstnævnte form for transaktioner.

4 Denne pro rata-sats beregnes efter reglerne i artikel 19, hvis stk. 2 bestemmer følgende:

»Uanset stk. 1 ses der ved beregning af pro rata-satsen bort fra det omsætningsbeløb, som vedrører levering af investeringsgoder benyttet af den afgiftspligtige person i hans virksomhed. Der ses endvidere bort fra den del af omsætningen, der vedrører dels sådanne transaktioner, som er omhandlet i artikel 13, punkt B, litra d), når der er tale om bitransaktioner ...«

5 Artikel 13, punkt B, litra d), nr. 1 og 3, bestemmer følgende:

»Med forbehold af andre fællesskabsbestemmelser fritager medlemsstaterne på betingelser, som de fastsætter for at sikre en korrekt og enkel anvendelse af nedennævnte fritagelser, og med henblik på at forhindre enhver mulig form for svig, unddragelse og misbrug:

...

d) følgende transaktioner:

1. ydelse og formidling af lån samt forvaltning af lån ved den person, som har ydet lånene

...

3. transaktioner, herunder forhandlinger, vedrørende anbringelse af midler, kontokurantkonti, betalinger, overførsler, fordringer, checks og andre i handelsforhold benyttede dokumenter, dog ikke inddrivelse af fordringer

...«

6 Régie udøver hovedsagelig virksomhed som administrator af goder. Denne virksomhed består dels i administration som ejernes befuldmægtigede af fast ejendom, som udlejes, og dels i varetagelse af hverv som forretningsfører for samejerne. Som led heri besidder selskabet forskud af midler, som overdrages det af samejerne og lejerne, hvis ejendomme det administrerer. Det investerer med sine kunders samtykke disse beløb for egen regning gennem penge- og finansieringsinstitutter. Under retsmødet er det blevet præciseret, at Régie bliver ejer af midlerne, så snart de er indbetalt på dets konto. Det er fortsat forpligtet til at tilbagebetale dem, men erhverver udbyttet af investeringerne, som i det foreliggende tilfælde udgjorde ca. 14% af dets samlede indtægter.

7 I den omtvistede periode, som går fra den 1. juli 1983 til den 30. juni 1986, fradrog Régie hele den indgående moms.

8 Efter en almindelig gennemgang af Régie's regnskaber i 1987 fandt skatte- og afgiftsmyndighederne imidlertid, at de måtte anvende artikel 212 i bilag II til den franske code général des impôts, som affattet ved dekret nr. 1163 af 29. december 1979, der bestemmer følgende:

»De afgiftspligtige, som ikke udelukkende udfører transaktioner, der giver ret til fradrag, kan fradrage en del af den merværdiafgift, som har påhvilet de goder, der udgør anlægsaktiver, svarende til beløbet for denne afgift multipliceret med

forholdet mellem det årlige beløb for indtægter hidrørende fra transaktioner, der giver ret til fradrag, og det årlige beløb for indtægter hidrørende fra samtlige transaktioner ...«

9 Det var skatte- og afgiftsmyndighedernes opfattelse, at når økonomisk udbytte af investeringer af likvide midler foretaget af Régie var fritaget for moms i henhold til artikel 261 C 1°, litra a) og d), i code général des impôts, som gennemfører det sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 1 og 3, i fransk ret, kunne der kun foretages et fradrag efter pro rata-satsen. I øvrigt mente afgiftsmyndighederne, i overensstemmelse med cirkulære 3 D af 18. februar 1981, som var gældende på tidspunktet for de faktiske omstændigheder, at den omsætning, der svarede til investeringstransaktionerne, ikke kunne udelukkes fra beregningen af pro rata-satsen som »bitransaktioner vedrørende finansielle spørgsmål«, som omhandlet i det sjette direktivs artikel 19, stk. 2, når udbyttet af denne virksomhed overskred en tærskel på 5% af virksomhedens samlede indtægter.

10 En efteropkrævning af moms blev derefter tilsendt Régie, som bestred den under en sag anlagt ved Tribunal administratif de Grenoble. Da denne ret ikke gav Régie medhold, ankede selskabet til Cour administrative d'appel de Lyon.

11 I sin dom af 26. oktober 1994 udtalte sidstnævnte ret, at da Régie ikke havde behandlet sine finansielle transaktioner efter et særskilt regnskab og ikke havde anvendt særskilte driftsmidler i form af personale og materiel dertil, kunne Régie ikke anses for at have påtaget sig samtlige de forpligtelser, der følger af oprettelse af særskilte aktivitetssektorer. Selskabet kunne derfor ikke påberåbe sig, at der var oprettet en sådan sektor for dets investeringer af likvide midler.

12 Derimod fandt Cour administrative d'appel de Lyon det nødvendigt at spørge Domstolen, om afgiftsmyndighedernes fortolkning af artikel 212 i bilag II til code général des impôts var forenelig med det sjette direktiv. Med henblik herpå udsatte

den sagen og forelagde Domstolen en anmodning om præjudiciel afgørelse af følgende spørgsmål:

»— for det første, om de ovennævnte bestemmelser i artikel 19 i det sjette direktiv, i betragtning af deres affattelse, skal fortolkes således, at når en virksomhed, som er merværdiafgiftspligtig, og som også har finansielt provenu af investering af overskydende likvide midler, udøver sin fradragsret, skal de nævnte investeringstransaktioner i princippet, når henses til deres art set i forhold til merværdiafgiftens anvendelsesområde, påvirke udøvelsen af denne ret, eller om dette ikke er tilfældet

— for det andet, såfremt fradragsretten påvirkes, om det finansielle provenu skal indgå i nævneren i den brøk, der udtrykker pro rata-satsen, eller om det skal udelukkes fra denne på grund af sin art eller som 'bitransaktioner vedrørende finansielle spørgsmål', som omhandlet i det sjette direktivs artikel 19, stk. 2, når henses til dets størrelse eller den del, det udgør af de samlede indtægter, eller på grund af den omstændighed, at de pågældende transaktioner ligger i direkte og permanent forlængelse af den afgiftspligtige virksomhed, eller af nogen anden grund«.

13 Med sine to spørgsmål, som må behandles samlet, ønsker den forelæggende ret i det væsentlige at få oplyst, om det sjette direktivs artikel 19, stk. 2, skal fortolkes således, at det finansielle provenu, som en virksomhed, der administrerer fast ejendom, har af investeringer, som den foretager for egen regning af midler, som betales af ejerne eller lejerne, skal indgå i nævneren i den brøk, der anvendes ved beregning af pro rata-satsen for fradrag.

14 Ved besvarelsen af dette spørgsmål må det først undersøges, om de pågældende investeringer er omfattet af momsens anvendelsesområde.

15 Det bemærkes hermed, at det fremgår af det sjette direktivs artikel 2, som definerer momsens anvendelsesområde, at alene økonomisk virksomhed er pålagt denne afgift. I henhold til artikel 4, stk. 1, anses som afgiftspligtig person enhver, der selvstændigt udøver en af disse former for økonomisk virksomhed. Begrebet »økonomisk virksomhed« defineres i artikel 4, stk. 2, således, at det omfatter alle former for virksomhed som producent, handlende eller tjenesteyder, og bl.a. transaktioner, der omfatter udnyttelse af materielle eller immaterielle goder med henblik på opnåelse af indtægter af en vis varig karakter. Endelig fremgår det af det sjette direktivs artikel 2, stk. 1, at en afgiftspligtig skal optræde »i denne egenskab«, for at en transaktion kan pålægges merværdiafgift.

16 I dette tilfælde bemærkes, som allerede nævnt i præmis 6, at Régie bliver ejer af de midler, som overlades selskabet af de samejere og lejere, hvis ejendomme det administrerer, selv om det fortsat er forpligtet til at betale dem tilbage. Desuden sikrer den konstante fornyelse af investeringstransaktionerne en vis stabilitet i saldoen på de bankkonti, som Régie har oprettet. De investeringer, som selskabet har foretaget gennem penge- og finansieringsinstitutter, kan således anses for at være tjenesteydelser leveret til penge- og finansieringsinstitutter, som består i et pengelån af bestemt varighed, som vederlægges behørigt ved betaling af renter.

17 I modsætning til et holdingselskabs aktieudbytte, der, som Domstolen har fastslået i dom af 22. juni 1993, Sofitam (sag C-333/91, Sml. I, s. 3523, præmis 13), falder uden for momsens anvendelsesområde, da det ikke er en modydelse for en økonomisk virksomhed, kan renter, som modtages af en virksomhed, der administrerer fast ejendom, af investeringer, der foretages for dens egen regning med midler, som betales af samejerne eller lejerne, ikke udelukkes fra momsens anvendelsesområde, når betalingen af renter ikke følger af den blotte ejendomsret til godet, men er et vederlag for at stille kapital til rådighed for en tredjemand.

18 Tjenesteydelser som investeringer foretaget af en forretningsfører gennem banker er ganske vist ikke pålagt merværdiafgift, hvis de blev foretaget af personer, der

ikke optrådte i deres egenskab af afgiftspligtig person. Når en forretningsfører imidlertid, som i det i hovedsagen omhandlede tilfælde, modtager renter af investeringer af beløb, som han modtager af sine kunder som led i administrationen af deres faste ejendomme, ligger dette i direkte, permanent og nødvendig forlængelse af den afgiftspligtige virksomhed, således at denne forretningsfører optræder i egenskab af afgiftspligtig person, når han foretager en sådan investering.

19 I det omfang Régie's investeringer gennem penge- og finansieringsinstitutter må anses for tjenesteydelser, der er omfattet af momsens anvendelsesområde, fastslås, at disse investeringer er fritaget i henhold til det sjette direktivs artikel 13, punkt B, litra d), nr. 1 og 3.

20 Det må derfor undersøges, om de er finansielle bitransaktioner, som omhandlet i artikel 19, stk. 2.

21 I denne forbindelse bemærkes, at den omstændighed, at finansielle bitransaktioner i henhold til det sjette direktivs artikel 19 ikke indgår i nævneren i den brøk, der anvendes ved beregningen af pro rata-satsen, har til formål at sikre overholdelse af den fuldstændige neutralitet, som det fælles merværdiafgiftssystem garanterer. Som generaladvokaten har anført i punkt 39 i sit forslag til afgørelse, ville beregningen af fradraget blive fordrejet, hvis alle resultater af den afgiftspligtiges økonomiske transaktioner, der har tilknytning til en afgiftspligtig virksomhed, skulle indgå i denne nævner, selv når opnåelsen af sådanne resultater ikke indebærer nogen anvendelse af goder eller tjenesteydelser, for hvilke der skal betales moms, eller i hvert fald kun indebærer en meget begrænset anvendelse.

22 Det bemærkes dog, at investeringer foretaget af selskaber, der administrerer ejendomme, er baseret på de forskud, som betales dem af de samejere og lejere, hvis faste ejendomme de administrerer. Med deres kunders samtykke er disse virksomheder i stand til at investere disse beløb for deres egen regning gennem penge- og finansieringsinstitutter. Oppebørsel af renter af sådanne investeringer ligger således, som Domstolen har bemærket i præmis 18 i direkte, permanent og

nødvendig forlængelse af den afgiftspligtige virksomhed, der udøves af virksomheder, som administrerer ejendomme. Sådanne investeringer kan således ikke betegnes som bitransaktioner, som omhandlet i det sjette direktivs artikel 19, stk. 2, hvorfor det ikke kan påvirke merværdiafgiftssystemets neutralitet, at de tages i betragtning ved beregningen af pro rata-satsen for fradraget.

23 Under disse omstændigheder må de to præjudicielle spørgsmål besvares med, at det sjette direktivs artikel 19, stk. 2, skal fortolkes således, at et finansielt provenu, som en virksomhed, der administrerer fast ejendom, oppebærer af investeringer foretaget for dens egen regning af midler betalt af ejerne eller lejerne, skal indgå i nævneren i den brøk, der anvendes til beregning af pro rata-satsen for fradrag.

Sagens omkostninger

24 De udgifter, der er afholdt af den græske regering og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour administrative d'appel de Lyon ved dom af 26. oktober 1994, for ret:

Artikel 19, stk. 2, i Rådets sjette direktiv 77/388/EØF af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter — Det

fælles merværdiafgiftssystem: ensartet beregningsgrundlag skal fortolkes således, at et finansielt provenu, som en virksomhed, der administrerer fast ejendom, oppebærer af investeringer foretaget for dens egen regning af midler betalt af ejerne eller lejerne, skal indgå i nævneren i den brøk, der anvendes til beregning af pro rata-satsen for fradraget.

Edward Puissochet Moitinho de Almeida

Gulmann Wathelet

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. juli 1996.

R. Grass

Justitssekretær

D.A.O. Edward

Formand for Femte Afdeling